ДО

МИНИСТЪР ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ОТНОСНО: Законопроект за изменение и допълнение на Закона за защита на потребителите, публикуван за обществено обсъждане на 12.06.2024 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР ПРЕДСЕДАТЕЛ,

БСК отчита като подходящо законодателно решение транспонирането на Директива /ЕС/2020/1828 относно представителните искове за защита на колективните интереси на потребителите да се извърши чрез изменения и допълнения на ЗЗП и ГПК. Това позволява постигането на синхрон между новите и съществуващите материалноправни и процесуалноправни разпоредби в двата закона, като предпоставка за единна и непротиворечива съдебна практика.

Едновременно с това, предложеният законопроект съдържа съществено отклонение от Директивата в §30 (чл. 388у), озаглавен „Представителен иск за обезщетение за вреди на колективния интерес на потребителите“. Текстът е спорен, като излизащ вън от обхвата на Директивата и противоречащ на принципи и норми на националното и европейското законодателство.

Директивата дефинира единствено колективните интереси на потребителите. В синхрон с Директивата, чл. 186в. (1) от законопроекта определя като нарушение на колективните интереси на потребителите всяка практика, която уврежда или е възможно да увреди колективните интереси на потребителите поради неспазване на изчерпателно изброени нормативни документи. Колективният интерес на потребителите е дефиниран като интереса на всички потребители, различен от сбора от техните индивидуални интереси, при спазване разпоредбите за защита на потребителите по чл. 186в, ал. 1 от Закона за защита на потребителите. Текстът предвижда възможност за предявяване на иск за обезщетение за вреди, независимо дали кръгът на увредените лица може да бъде установен, дали вредите са реално претърпени, или интересите на потребителите са поставени в опасност. При този иск обезщетението се определя от съда по справедливост и се присъжда на квалифицираната организация, предявила иска. Това поставя колективния интерес на потребителите на абстрактно ниво и превръща увреждането във фикция задължително подлежаща на обезщетяване.

Позиционирането на чл. 388у след процедурните правила за разглеждане на исковете за защита на колективните интереси на потребителите, които уреждат подробно

условията за допустимост на иск, представянето на доказателства, мерките за информиране и уведомяване и т.н. поставя въпроса доколко тези правила са приложими към иска в защита на колективния интерес. Още повече, като се вземе под вниманието, че заглавието на новата „Глава тридесет и трета „а" е „Производство по представителни искове за защита на колективните интереси на потребителите". Ако се изисква доказване единствено на факта на нарушение на законодателството, за да се присъди обезщетение за вреди, без наличие и без доказване на факта на настъпването им и без заплаха за интересите на потребителите, обезщетението би имало характер на административно-наказателна санкция (глоба), което българското право познава при административното право. Основен принцип в гражданското право е, че не може да има обезвреда без вреда и всеки трябва да поправи вредите, които е причинил другиму, т.е. вредите следва да са реални, а не абстрактни. Обезвредата се дължи единствено на увредения, а не на трето лице, което не е засегнато от нарушението.

Искът за защита на колективния интерес на потребителите не се съдържа като понятие и е в пряко противоречие с разпоредбите на Директивата. Точка 10 от преамбюла на Директивата постановява, че е важно „да се осигури необходимото равновесие между подобряването на достъпа на потребителите до правосъдие и осигуряването на подходящи гаранции за търговците за избягване на злоупотреби с предявяването на искове, които биха възпрепятствали необосновано способността на търговците да извършват дейност в рамките на вътрешния пазар. За да се предотврати злоупотребата с представителни искове, следва да се избягва присъждането на наказателни обезщетения и следва да се предвидят правила за някои процесуални аспекти, като определянето и финансирането на компетентните структури."

Чл. 1 ал. 1 и останалите текстове от Директивата визират единствено колективните интереси на потребителите. Мярката за обезщетение по чл. 9 т. 1 от Директивата задължава търговеца да предостави на заинтересованите потребители средства за правна защита като обезщетение, ремонт, замяна, намаляване на цената, прекратяване на договора или възстановяване на платената цена, според случая и както е предвидено в правото на Съюза или националното право. Претенцията по чл. 388у не се вмества в горните възможности, тъй като не е компенсаторна за обезщетение за вреди, а има характер на наказание под формата на имуществена санкция, каквито по националното ни законодателство само административните органи могат да налагат.

В мотивите към законопроекта, както и в частичната предварителна оценка на въздействието, вносителите изобщо не споменават за този вид представителни искове за обезщетение за вреди на колективния интерес на потребителите, поради което на практика липсва каквато и да е аргументация за необходимостта от въвеждането на подобен процесуален механизъм.

Налага се изводът, че чл. 388у създава специфичен ред за достъп на квалифицираните организации до допълнително финансиране, още повече че законопроектът не съдържа правила за контрол и санкции при нарушение на разпоредбата на чл. 388у ал. 5, изискваща полученото обезщетение да бъде изразходвано само за защита на интересите на потребителите. Присъждане на обезщетения по чл. 388у за вреди, които

не са претърпени и интереси, които не са увредени, на организация, която няма качеството на потребител и не е сред субектите, подлежащи на закрила по ЗЗП и на Директивата, действа като наказателна мярка срещу бизнеса и го превръща в донор на квалифицираните организации. С текстовете на чл. 388у от ГПК се рискува да бъде установена култура на злоупотреба с права.

Процесуалният механизъм по чл. 388у в ЗИД на ЗЗП, не отговаря на принципите на обоснованост, необходимост, пропорционалност, откритост, прозрачност, поради което настояваме да отпадне изцяло.

ДОБРИ МИТРЕВ

Председател на УС на БСК